

ХОСЕ ЛУИС АКУАРОНИ СМЪРТТА НА ТРОМПЕТИСТА

Превод от испански: Мария Минчева, 1981

chitanka.info

Скъпи ми Паулинито, знаеш с каква радост изпълнявам обещанието, което си дадохме на раздяла в Аточа. Извини ме за закъснението, ала, както веднага ще разбереш, случиха се неща, за които заслужава да ти разкажа. Толкова, че си мисля дали не ще е по-добре да оставим за друг път разните клюки и дреболии — всичко онова, което в деня на тръгването ми беше ако не единственото, то поне най-важното, което ни свързваше. Та щом има толкова за разправяне, нека започнем, пък ако трябва нещо да се добави, ще намерим сгода.

Отсега да ти кажа, че от идущата година няма да ходя в Пуерто Евора. Не си мисли, че стана на твоята, малък измамнико. Ако даде господ и ако на твоите родители им хареса идеята, ще отидем заедно на юг или на изток — колкото до севера — и дума да не става — аз като истински средняк се нуждая от слънце, което да стига до скритата ми същност — ще си намерим друг плаж и ще му се наслаждаваме със спокойствието на вдовеца, който е почнал да мисли за заместване.

Ти си твърде млад, твоето поколение никога не ще ме разбере, ала повярвай ми, че има нещо като овдовяване, тъжно и самотническо вдовство след почти четиридесет години брак — щастливи години, както се казва — в това мое скъсване с Пуерто Евора. Та така, Паулинито, макар добре да си го знаех, таях надежда за някакво чудо и си мълчах. Пуерто Евора окончателно умря като място за летуване. Искам да кажа за мене, понеже я карам твърде постарому и не разбирам известни омешвания. Тук все тъй ще има море и красив плаж, един несравним плаж, но за хората от моето време това остава, осмелявам се да кажа, на второ място, когато става въпрос за летуване.

Ти го вземаше на шега, но така беше. Аз страшно се привързах към Пуерто Евора и плажа му и, разбира се, към тамошните хора — тия, с които се срещяхме лято подир лято — по сантиментален и идиотски начин може би, навярно сравним единствено със саможертвата. Ако кажеш, че това е присъщо на осиновяването, то просто е желание да се шегуваш и да изопачаваш нещата. Преди всичко, когато корабът потъва и отчаяно се размахват ръце, никой не е в състояние да оценява или откликва на изискана вежливост. Освен това в Пуерто Евора, както в мнозинството наши градове, най-високото положение и слава ти дава „Но-До“-то. Ти, Паулинито, се представяш в „Но-До“-то и на следния ден всичко е в твоя полза да се свика

градският съвет на извънредно заседание, а пък там с мнозинство, ако не и с пълно единодушие, те провъзгласяват за почетен гражданин, без значение дали си кореняк, пришълец или незаконороден. В кърпа ти е вързано. Киното, особено в малките градове, преобръща всичко с главата надолу, много повече отколкото благоговението пред местната знаменитост или новоизпечения богаташ, пред политика или местния артист, изведени извън рамките на провинциалната среда, то играе ролята на светоусещане, на съзерцание на нещата, на събитията, на малко или много нашумелия чужд живот, като измамно се отъждествяват с него, насилвайки често собствения си живот, а много пъти и яденето, завивката и постелята.

Та както ти казвах — Пуерто Евора умря като място за летуване. Това, което нито ти, нито аз можехме дори да предположим, беше, че всичко ще свърши внезапно като летен дъжд. Казва се свършване, ала онова от втората събота на юли беше просто последствие, отсрочка, развързка. На тоя свят, приятелю Паулино, изключвам нашия непоправим и откъснат живот, всичко е движение и нищо не завършва с фанфари накрая. Заедно сме обсъждали въпроса, как светът полека-лека става нещо като разиграна приказка, безконечна и менлива в отделните си части приказка, която големият Разказвач разказва ли, разказва един бог знае за каква свръхестествена и ненаситна аудитория. Всяка случка — извини ме за отклонението, но това съм го мислил после — има свое начало, разцвет и залез. Макар последният да е по-скоро началото на следващата случка. Понеже животът на нещата и на хората, а особено на народите и тяхното управление, твърде прилича на търтея-победител, който вече е започнал да умира в най-високото от нехайната дъга на своя щастлив сватбен полет. И така, десет-дванадесет години, откакто Пуерто Евора без никакъв обезпокоителен признак започна да умира и при това неотвратимо.

И тъй, за всичко, което стана, имам пред вид последното произшествие, поискаха да хвърлят вината върху нещастната мадмоазел Гогю. Същинско безобразие! Паулино, ти, който си учил история и почваш да навлизаш в обществените науки, веднага ще разбереш, че явление като това от плажа на Пуерто Евора не може да бъде приписано просто така на бански костюм от две части. Има, разбира се, много по-дълбока и сложна първопричина.

В края на краищата тя, мадмоазел Гогю, направи нещо, което и ти, и аз — и не едно момиче — сме правили толкова пъти — едно къпане в полунощ, когато духа горещ източен вятър и е надвиснала непоносима жегата, е удоволствие, което няма защо да се пренебрегва. Паулинито, аз все по-малко разбирам — вече знам, че е признак на стареене — тоя непоклатим часов график в живота на хората. Четене на вестника при толкова и толкова градуси на слънцето над хоризонта, къпане в определен час, любов в определен час... Това значи да разбираш реда по един тъжен и тъмничарски начин.

Пак ще повторя, че това, което сториха с мадмоазел Гогю, е страхотна жестокост. Това, че французойчето в разгара на танца — или там каквото е — пренебрегна Санчито Вадильо и отиде да танцува и да се къпе с шофьора на Трианерито II, това именно — така си и беше — има повече вземане-даване с въпросното явление. Но в никакъв случай, естествено, не това е разпалило страстите.

И тъй, Паулинито, да започнем по ред и с търпение. Въпрос на няколко папириси. Ще видиш.

Зная, че ще ме помислиш за непоправим, ще кажеш, че все така си въобразявам и фантазирам и че в наше време една докторска дисертация е нещо много сериозно, което няма нищо общо с престъплението.

Куенка^[1] или най-много да имат някакво безкрайно далечно родство. Много внимавай в това, което ще ти кажа: чини ми се — знам, ти няма да се съгласиш, — че в тая странна случка от плажа на Пуерто Евора има предостатъчно материал за най-дълбокомислената и похвална дисертация. Можеш да мислиш каквото си щещ, колкото до мене, аз съм твърд. В най-добрия случай явлението е от безспорен интерес, даже само заради неговата рядкост — не всеки ден, мисля аз, един обществен закон прави крачка напред или назад, нито пък се изпълнява някой неуравновесен би-боп за нощните плувци, раците и змиорките. Така че ще изтърпиш един кратичък исторически преглед. Защото на всяко нещо трябва да му се намери чалъмът, а освен това няма огън без дим.

Макар и да ти е трудно да повярваш, приятелю Паулинито, но имаше години, и то не толкова отдавнашни, по времето, когато ми

никнеха зъбите — които, макар и да не е по темата, сигурно много са ме затруднили, тъй като доскоро можеха да се видят десетки празни шишенца от емулсия Скот из яслите на изоставената конюшня на „Воля Ховита“, — в които години най-важните вестници в страната отделяха за спорт едва една шеста или осма от колоната. Рубриката неизменно бе озаглавявана „Спортни бележки“, а освен това единствените почти, които се подвизаваха там, бяха глоуб-тротързите^[2], тия запалени момчета със здрави принципи, изпотъпкващи половин континент за тоя, що духа. Още много спортове се упражняваха по онова време, например: плячкосване и изкормяне на цели кервани персийски търговци, там някъде из кавказките проходи; безобидните нападения на непрокопсаници по главите на неделната тълпа в нажежените от слънце паркове; убийства от любов; поместване на обяви, които приканваха да се помогне на някое изпаднало семейство или за запознаване с „красиви девици, измамани от живота“ с цел любов, за двайсетина годишните прислужници с два свободни дни седмично, или за господата, желаещи да сключат брак — да обърнем внимание, че козът в любовните истории вече предполагаше наличието на кола — „малка разходка в собствен автомобил“. Определящ за времето беше „канотиерът“^[3], шапката, която придава глуповат, безгрижен и платежоспособен вид и която крие трагични и гробовни отзвуци.

Та по онова време Пуерто Евора беше в разцвета си като курортно място. Сан Себастиан на север и Пуерто Евора на юг. Всичко останало беше слаба работа или жалко подражание. На един принц от монархията му хрумна да си построи дворец в Пуерто Евора и за кратко време по целия този плаж плъпнаха малки дворци, прекрасни вили и вилички. Знайно е, че днес нещата са с обратен знак и „принцът Де Сиеррабода е този, който следва народа“, сигурно защото в наше време летуването е най-обикновена врява, щурава радост на хлапетии, избягали от час, а ученик, който е вършил това, колкото и да е прославен, е само един от многото в общото число на бунтовниците.

Не е необходимо да се споменава, че всичките светски забавления се стекоха в Пуерто Евора — казина, игрални домове, боеве с цветя, речни излети, шведска гимнастика, надбягвания с коне, благотворителни томболи... А с всичките светски заболявания,

естествено и танците — изтънчените танци, както им викаше народът, който по онова време с уважение спазваше разстояние.

По времето, за което става дума, Паулинито, госпожиците от Пуерто Евора все още не смееха да танцуват чарлстона — елегантните от колонията на леговниците им дадоха лошия пример, — майките не разрешаваха на дъщерите си да танцуват с друго освен с безупречните, с „кавалерите“, ето още една дума много на мода тогава. Ще ти дам пример. Ти се запозна с Федрианови. Та бащата на Федрианови, Пепе Федриани, попреминал петдесетте, плешив, винаги изискан, безупречен денди, разбира се, женен, по думите на майките беше голям танцьор и „съвършен кавалер“ и те нямаха нищо против да му поверят своите дечица за прегръдката — ти знаеш, че народът му вика на светския танц „хватката“, — в която вече се превръщаше танцът. (Виждаш, Паулинито, как се менят времената: днес нито една майка с чувство за отговорност не би оставила дъщеря си в ръцете на някой „съвършен кавалер“ без силно угризение на съвестта.)

Но да си дойдем на думата.

Не зная какво ще си помислиш ти с твоя ум, много по-уравновесен и научен от моя. За мен танцът винаги е бил доказателство за надмощие или поне за свобода, позволена единствено на тези, които властвуват. Обърни внимание, че всички победи завършват с танци, а неоспоримо е, че след победата започва властвуването и че именно властта се чествува с танците. След смяна на властта също тъй се танцува, най-вече в последната ѝ част, когато всяко справедливо искане сваля знамената си във върховния миг. Не защото мисля, че необузданият би-боп на мадроазел Гогю оная нощ под навеса на Бартолото е раздразнил дотам хората, че да избухнат. Не. Нещата се бяха зародили много по-рано, може би като последица от тържествените, натруфени ригодони^[4] и лансероси^[5] в Курсаал или пристанищното казино, предимство за едно малцинство, което смяташе, че завинаги си е осигурило монопола над един жизнен репертоар на избраниците. Тяхна си работа на социолозите да мислят каквото си щат за твоите университетски писания, но това, което се разбира под „общество“, в своята дълбока същност почива на изключително прост физически закон — едни маси освобождават междини, а други ги заемат. Ратаите, занаятчиите, дребните чиновници и тем подобни, които онази вечер се престашиха за би-бопа, а

предната година за плажа и къпането, очевидно не са изникнали от нищото — идваха от едно безкрайно бавно пресяване, пълно с колебание, със задръжки, с боязън, с изчервяване, в една област, в която ден след ден се появяваха празнини, явни отстъпления. А, от друга страна, вече не умееха да поддържат добрия тон, стилът започваше да се изопачава, да обеднява, да запада, да се изражда. Така не може, моето момче. Който си мисли, че може да играе на джунгла, без накрая да подивее, много се лъже, млади приятелю. Когато поиска да се оттегли, си дава сметка, че всички вече — от племенните царчета и лъвовете до папагалите-гуакамая и самките — са на ти с него. И горко томува, който тогава се опита да си обърне главата и да си възвърне дар словото и цилиндъра.

Повярвай, върнах се от къщи дълбоко развълнуван.

Ти добре го познаваше — беше тромпетист в общинската духовна музика и в забавния оркестър на градчето, оркестърът, който в продължение на толкова години, на толкова лета бе презиран и подценяван и който несъмнено чакаше своя случай. Курсаал беше затворено от дълго време, лятната къща на казиното бе преустроена в тухларница, терасата на Мирамар и самият Мирамар последния септември бяха изчезнали — това лято не бе сключен договор с нито един оркестър отвън. Под навеса на Бартолито, както си се досетил, нямаше да се появи нито мадридски оркестър, нито някой поне от столицата на областта.

Трябва да си го спомняш — нисичък, леко кривокрак, с дълъг нос, кривоглед... Човек можеше да го види всякога усмихнат, с горчива и невинна гримаса, като че ли изпреварвайки, а може би и присъединявайки са към общото настроение — ухилването, което смешната му грозота задължително предизвикваше у околните. По улицата вървеше, като винаги си подсвиркваше, тананикаше, наподобявайки мелодията, като веднъж чупеше пръсти, а друг път барабанеше с тях. Изживяваше музиката така всеотдайно, както на времето си я е изживявал Моцарт, макар и върху нотна стойка, крепена не от ангелски криле, а от тръни. Беше като нещастно птиче, изтиквано и подценявано, грозно птиче, което непрекъснато си сменя перушината, птиче, обитаващо последния водосток на някоя стара

къща, осъдено на пленничество от собствената си песен, примирило се със самотата и липсата на обич.

Как пееше, дали беше добър музикант, това вече не мога ти каза. Неговата мелодия, неговото тропетно соло в онази нощ беше наистина впечатляващо. Аз нито съм слушал, нито съм виждал подобно нещо.

Когато го извадиха на брега, по водата все още се носеха стотици листчета, сякаш се бе опитал да разгласи с листовки вестта за своята странна и неочаквана смърт. Сложиха го надолу с главата, без друг смисъл, понеже си беше съвсем мъртъв, освен да облекчат вътрешностите му от водата; а джобовете му изсипаха още и още смачкани листчета — някои хвърчащи, други на малки свитъци. Това може би го знаеш — Пуерто Евора наброява тридесет и шест общества, благотворителни и помощни дружества, братства на каещите се, лекторати и сдружения и поне в половината от тях Силвино плащаше членски внос.

Казвам ти, Паулинито, той просто грабваше светлината, която се процеждаше през навеса, с кривогледите си вече насълзени очи, широко отворени, почти изскочили от орбитите, устремени към междувеждието. Французойчето, което в същност го извади от водата, веднага щом го отнесоха, хукна да се облече, обзето от внезапен и необясним срам, тревожен и рязък като тръпка. Чак докато Иниго — помниш ли го Иниго, стажанта, на чието колело, понеже беше голямо и бегач, се качвахте, а пък той слагаше инжекцията от инсулин на баба ти, мир на праха ѝ — не отсече: „Тук няма повече работа“, дотогава мадмоазел Гогю остана сред гъстата тълпа по бански от две части, все едно че нищо. Бе разхлабвала връзката на удавника, колана, бе помагала да му направят изкуствено дишане, да го положат върху сухия пясък. И изведнъж, в същия миг, в който вдигнаха трупа и го понесоха към постройката на Червения кръст, навярно е усетила някаква промяна, защото се втурна в тъмното към мястото, където бе оставила дрехите си. Знайно е, Паулинито, че неприличното има винаги място в мозъка ни и то в мисли, свързани с голотата. Когато си пред смъртта, смъртта насочва всички мисли към страхотната си, неизмерима загадка. Знаем, че това не е нищо ново за тебе.

Преди да ти разкажа подробно случая — време е вече, — ще допълня само, че мадмоазел Гогю я изгониха от къщата, в която

работеше като възпитателка. Представи си, не друго, ами я обвиниха — бедното момиче — за смъртта на тромпетиста Силвино. Откак тя дойде, в градчето влязоха в действие могъщи и напористи сили, насочени против нея. Сили, които ти до болка познаваш. Това, което ти разправях за мисленето и лошите намерения. Ах, и кога ли ще се убедим, че винаги, винаги, от Ева досега, в наше време и през всички времена, съвсем малко извън нормите, независимо къде са границите, започва непочтеността. Същото, което се разправя за начеващия и впечатлителен летовник, който при вида на своята съседка по кабинка, появила се на вратата на съблекалнята, за малко да умре от възхищение, а на третия-четвъртия ден вече ѝ отправя погледи, едва ли не безразлични и разсеяни, а в края на престоя, когато и двамата си тръгват и той вижда как тя слага крак върху стъпалото на вагона, отново е на косъм да припадне.

Ала в крайна сметка е невъзможно да бъдат убедени някои хора в тези неща, понеже са неспособни да разширят погледа си и да разберат чуждия живот, ако не е в пряка връзка и зависимост от собствения им живот, мислене и навици. Аз мисля, млади приятелю, че същността на въпроса е ни повече, ни по-малко точно тази — квачката всякога гледа с ужасено смайване пиленцето, което е видяла да излиза от черупката.

Ще възкликнеш: „По същество, по същество.“ Две думи само и най-после да се занимаем със случая.

Миналата събота, първия ден на танците, някои вече идваха под навеса на Бартолино. Искрено казано, даже не се допираха един до друг — толкова бяха малко. Ти знаеш, че две-три лета хората от градчето не се преставаха да ходят на плаж и досега не влизат да се изкъпят, макар че те, момичетата, момичките, както тук ги наричат, все още дълго му се канят на морето и само най-дръзките и най-смелите се поплискват сред стряскания и треперене, по ранина — „между часа на кюретата и госпожиците“, — омотани от глава до пети в домашни басмени роклички. Една разходка по плажа, особено в неделя, беше върхът на изтънчеността. А това ти го разправям, защото не знаеш, че десет години преди това хората даже нося си не подаваха на Морската алея. Живееха съвсем откъснато, извън летуването. Вече ти разказах как преди тридесет-четиридесет години госпожиците от

градчето не се престашаваха за валса. Изводът от двете явления, според моето скромно мнение, е един и същ — вратичката на навиците, на новите навици е тясна и трябва да се наредиш на опашка, за да минеш. Има мигове, когато тия от опашката губят търпение и малко или много еднородно събарят с един напън преградата и нахълтват, както си му е редът. Аз от тия работи много не разбирам, Паулинито, но мисля, че в социологията, която ти сега изучаваш, явлението се нарича „пряко действие“ или нещо от този род.

Онова от „страстната събота“ взе друг обрат още от самото начало. Почти всички дойдоха — бяха над триста — със сини костюми за кръщенета и имаха загар, тъй различен от нашия, който постигаме с отпуснатата плът и разхлабени мускули, получен от тъмно до тъмно в полската работа, пресечен по средата на челото, както светлината и сянката на площад за борба с бикове. От моряците, от рибарите тук-там се мяркаше по някой. Хората на морето, тук в Пуерто Евора, заради беднотията, заради окаяното положение, в което живеят, са се откъснали в своята махала, в къщурките си, и са изгубили всякакво любопитство, най-обикновеното желание за общуване. Хората на морето, тук в Пуерто Евора, сякаш живеят в неопределено време, където нито модата значи нещо, нито пък имат и най-слабо понятие от техника, защото техниката е използвана както природата — няма значение дали е напредване или връщане назад, щом не е по-голяма заплаха от тази, която се крие в смъртта.

Та както ти казвах, всички се появиха в празничните си дрехи. Те, момичетата, изглеждаха по-малко притеснени, по-отворени, толкова бяха оперени, толкова нагиздени, така внимателно нагласени и тъй бяха зачервили бузите, тъй закръглени бяха, че... (Да, смей се, мошенико, смей се, още ме бива.) Имаше хубави, направо красиви. Вярно е, че тяхното изящество беше едно тежичко, тромаво изящество, а от движението скоро почервенияваха, потяха се прекалено и разваляха премяната си, стигайки до неугледност. Но въпреки всичко притежаваха някаква своя си привлекателност.

Началото беше много необичайно. Аз бях вечерял със семейство Лопес Идалго на терасата на тяхната вила и можах да проследя всичко. Пак ще повторя, че още в самото начало нямаше нищо обикновено. Някъде към десет-единадесет навесът на Бартолито беше като обсаден, особено от горната страна на плажа, страната, която е откъм шосето.

По-нерешителните стояха доста време зад дюните и подаваха само глава, като гледаха да не ги забележат. Приличаха на дебнещи и плашливи животинки, надъхани със задръжки и страхопочитание. Незабелязано правеха танцови стъпки, с внимание, изцяло погълнато от ритмите, които набелязваше оркестърът, като тихичко спореха един с друг дали е румба, фокс или танго. Единственото, за което не се съмняваха, беше пасодоблето^[6]. Когато се решаваха да се промъкнат под навеса, го правеха на групи и откъм задната страна, където се намираще огромният тезгях мястото на най-голямото оживление. После си поръчваха чаша вино и скришом се стараеха да не пропуснат нито една подробност от онова, което ставаше на танцовата площадка. Този, които не бяха по двойки — повечето, — щом откриеха сред присъстващите някое познато момиче, някоя съседка например, с която навярно и една дума не са разменяли, изглеждаха я втренчено, разсеяни и нерешителни, напрегнати и мрачни, подобно изненадани гущери. Плахостта скоро биваше победена, защото в оная нощ и момчетата, и момчетата упорствуваха в един вид общо революционно начинание, а знаем колко сплотяват революциите и как предизвикват загуба на учтивост и добро държание. Някой изведнъж се измъкваше и не се връщаше повече. Или се появяваше с някое чернокосо момиче с лъщящо и пълно лице, което не бе пестило брилянтина. Всички бяха като замаяни. По-скоро на косъм да полудеят.

От обичайните участници в танците на терасата на Мирамар имаше неколцина. Искам да кажа от това, което остава от тези посетители. А, щях да забравя — навесът на Бартолито беше окичен с фенерчета и гирлянди от разноцветна хартия. Оркестърът — квартет „Зелено море“, както гласяха програмите, раздадени оня следобед и написани в следния ред на фон от морски вълни — се състоеше от тромпетист, саксофонист, пианист и барабанист. Тромпетистът, както се досещаш, беше Силвино. Бонилия, кърпачът от улица Лас Крусес — лицата, на която беше телефонната централа, — се бе заел, не без известно затруднение, със саксофона. Един учител — Комесаня — свиреше на пианото, а на ударните инструменти имаше един недружелюбен и превзет младеж, когото преди не бях виждал — както се говореше страшно изобретателен и надарен човек и в същото време безпощадно отмъстителен и за когото се твърдеше, че бил счупил вече за трети път главата на свой братовчед, с когото работеше и очевидно

не се разбираха особено, чрез неподозирания и строго научен способ да разхлабва болтовете на предното колело на велосипеда му. Уместно е да се уточни, че барабанистът и неговият наказан братовчед са санитарии в болницата. Болницата, както знаеш, е там горе, близо до костницата, в най-високото на онази камениста и много стръмна улица, на която викат Голготата и която някой ден, ако така вървят нещата, ще бъде кръстена на братовчедата на барабаниста — мъченик.

Мисля, не съм ти казал, че униформата на квартет „Зелено море“ — като такава я представяха приказките на онези, които се имаха за много светски хора — беше строга, проста, изискана, с лек намек — бял панталон, морскосиньо сако с ефирна зелена лента на маншета. И тъй стана, Паулинито, че добрият Силвино отиде на оня свят облечен почти като моряк от оперетата. Горкичкият.

Та как стана ли? Истината е, че никой още не си го е обяснил. Хората, ти си го знаеш, щом някой умре с вода в устата и е на две чаши, отсичат, без много-много да проверяват — кръвоизлив в мозъка. Току-виж накрая това излязло някой кръвоизлив. Добре, ами всичко преди това? И оня тласък, внезапен и необясним, който накара Силвино да слезе от подиума и с такава решителност да се отправи към морето и към смъртта? За мен като да беше обезумяваме. Безумието на би-бопа. Да видим ти какво мислиш.

Ще да е било, Паулинито, около два през нощта.

Квартет „Зелено море“ бе свирил от всичко, най-вече пасодобле и блус, двата най-добре приемани ритъма, които най-много двойки измъкнаха на танцовата площадка. Забелязваше се едно странно въодушевление, едно напрегнато въодушевление, задушавашо, с глуха сила. Всички знаем, изглежда, така постановяват законите, че пасодобле се танцува засмян, а блусът с лице на глупак, изражение като да си пред прага на покрусата. Въпреки това всичко се играеше с еднакво въодушевление, със самочувствие на хора, които тъпчат току-що превзетия връх, непристъпен в продължение на много години.

Ако прозвучаваха първите такта на някое танго, тълпата танцуващи се чувствуваше като измамена и се оттегляше, запотена и неспокойна, подобно армия, принудена да спре, по края на танцовата площадка. Аз, може би като израз на вярност към моето време, танцувам всички танга, а онази нощ не пропуснах нито едно. Но ми правеше впечатление, че хората много скучаеха с тангата. С буги

например ставаше точно обратното — танцовата площадка наистина почти опустяваше и само четири-пет двойки го играеха, съвсем млади момичета и момчета. Обаче тия, които се оттегляха да гледат, страшно се забавляваха. Бугито е твърде близко до обикновеното въртене на задника и циркаджийството, когато не се покаже голямо умение и освен това, мисля аз, е един безпощаден ритъм, рязък и груб ритъм, несъмнено от тия, които най-много погубват човешкото. Забележи, Паулинито, че бугито не утешава, не подканва за любов — па макар и за грубата любов, — не те кара да мечтаеш, не раздвижва, минавайки през гънките на душата, нито една мигла от пощурялата кукла на конци, в която сякаш се е превърнал танцуващият. Така че да си на танцовата площадка по време на буги твърде прилича на участие в разгорещена хайка или на сънищата по време на морбили. Бугито омаломощава, разтърсва, призовава и грабва, кара зъбите да скърцат, да пукат костите; в крайна сметка завладява и най-подир потапя в отвратата, в припадъка, в нищото. Аз мисля, че Силвино, доброто момче, бугито го замъкна на оня свят с едно продължително надуване, сред вопли и извивки, по тъмния наслюнчен лабиринт на неговия тромпет.

В първите мигове, когато като хипнотизиран слезе от подиума и крачка подир крачка, като продължаваше да свири и да се движи в такта на ритъма — не танцувайки или поклащайки се като някой смешник, нищо подобно, защото онова бе твърде сериозно, — се отправи към брега, ние, мислейки го за пиян, го взехме на шега. Но веднага след това мелодията на неговия тромпет, една причудлива, импровизирана, бясна, без вдишвания искрена и покъртителна мелодия заприлича на изричано завещание, мелодия, уплашила сякаш самото море — неподвижно и безмълвно, — и която полека-лека обзе всички ни, повличайки ни в своя адски хоровод. Отпървом другите музиканти, после танцуващите; най-подир всички, които бяхме под навеса, го последвахме изненадани, с настойчиво очакване — бяхме го наобиколили отдалече, както се следва несигурният вървеж на някои луд или на бясно куче. До края чак, когато вече бе потопил нозе във водата, не бяхме обърнали внимание, че се е втренчил в нещо, което се движеше навътре в морето на около четиридесет-петдесет метра от брега. Французойчето беше, разбира се.

Водата бе гладка, въздухът спокоен, нощта ярко осветена от луна и французойчето можеше да се види много добре, заобиколено от бяла пяна. Ако тромпетът на Силвино замлъкнеше, шумът на раздвижената вода от ръцете и нозете на момичето и неговия придружител достигаше до брега, чист, доловим до съвършенство дотолкова бе неподвижен и затихнал въздухът. Дори думите, които си разменяха, можеха да се чуят навремени, ясни и отчетливи. Ако не беше станало, което стана, аз, въпреки годините си, щях да се топна онази нощ.

Пак ще повторя, че няма разум, способен да изясни случая. Кажете да видим защо беше цялото това бълнуване, тая внезапност, тоя лудешки танц на нещастния, невзрачния, безличния Силвино — който, горкият правата да си кажем, като физика не струваше пукната пара — по мадмоазел Гогю — едва ли не атракцията на годината, звездата, лакомството на сезона? Безсмислица навярно, още една безсмислица на тоя отчайващ живот; естествено, за да не се задълбочава човек, за да приема онова, което му подхвърлят, със смирение, с истинско страхопочитание към тайнственото и непознаваемото.

Защото може и заради нея да е било. Французойчето мина почти незабелязано в първия танц буги, но при втория вече не. През втория вече беше център на вниманието, знаеш ли? Без да си го е поставяла за цел, естествено; момичето — накрая полека-лека го оставиха самичко на танцовата площадка, с партньора ѝ, разбира се — бе пламнало като божур и се втурна навън засрамено.

И тогава нещата рязко се обърнаха. Бяха, както вече ти казах, най-обикновени хорица — обикновени хорица, поставени при изключителни обстоятелства, когато се отприщват водите, когато човек се откъсва напред. Пляскаха, удряха с ръце по масите, ритяха. Виеха. И като капак — Силвино, напрегнат до крайност, с вените на шията му, които заплашваха да се пръснат, и по-кривоглед от всякога, вкопчан в клапаните на тромпета си. Колко бе необичайно всичко, Паулинито! Дори самият начин на свирене. Ти знаеш, че всички добри джазови тромпетисти, тромпетистите на би-бопа например — спомни си оня негър, когото видяхме в подземията на Сен Жермен де Пре — затварят очи за най-необузданите мигове, мигове на най-голямо вдъхновение и бесуване — в джаза тромпетът бълнува и е като признак, доказателство за внезапно и остро втрисане — навярно усамотявайки и откъсвайки се за най-несподелимото внушение, за вътрешното

просветление. А и давлението на мундщука върху устните, и въздухът, който издува бузите, преобразяват линията на носа, вирват го и го сплескват. Представи си сега лицето, изражението на Силвино, с опулените очи и дългия и остър нос, като че ли искащ да съперничи по надуване с устата. Казвам ти, приятелю, че това впечатляваше.

Третият танц буги през онази нощ бе на бесуването, на забравата. Около половин час след това го повториха и сред неговите ноти Силвино се запъти към по-добър живот.

Та за третия буги мадмоазел Гогю я изтикаха съвсем насила; Санчито Вадильо, партньора ѝ — също. Санчито за една бройка да се счепка с едного от тия, които по начин, лишен от всякаква изисканост, го подканваха да танцува. Мадмоазел Гогю и Санчито стигнаха до танцовата площадка съвсем потулени, като престъпници между полицаи, като стадо добитък сред овчари. Но не се съгласяваха да танцуват, решително отказваха, смътно съзнавайки може би, че нещо ще стане. Присъстващите кряскаха, сумтяха, ревяха: „Да танцуват!... Да танцуват!...“ (Това „Да танцуват!“, приятелю Паулинито, е древен и нетленен вик, вечно жив в историята на нашия народ, а навярно, както може да се предположи, в историята на всички народи.) И мадмоазел, и Санчито продължаваха да казват не. Дотам се стигна, че заградиха в плътни редици танцовата площадка, за да не може двойката да избяга.

Бугито звучеше вече от няколко минути, но без желание, в очакване, като мотор на празен ход, който сетне ще подивее във вихъра на гонитбата. Обаче мадмоазел и Санчито продължаваха да казват не. Изведнъж — никой не го очакваше — Силвино насочи тромпета си към звездите и отправи един мощен вопъл, пронизващ, нескончаем, влудяващ, един жален и потискащ вопъл. Когато вече не се издържаше, прекърши нотата, свличайки я по една глъхнеща гама, фалшива, шутовска; гама, подобна на клокочене — едно приглушено клокочене, като във въздишка, — което изпълни всички с доволство. Чак мадмоазел и Санчито — тя преди него — се разсмяха. А аз помислих, че след онова страхотно напъгане, след онова неизразимо тромпетно соло, невзрачния Силвино ще трябва да го вдигнат от пода. Ала той продължи да издухва безумства и безконечни извивки и раняващи ноти. Ритъмът примамаваше, нажежаваше въздуха, неизбежно грабваше. Всичко се беше променило.

Точно в този миг на танцовата площадка изникна шофьорът на Трианерито II, наперен и приличащ малко на циганин, пиян и изтупан от глава до пети. Щом приближи до французойчето, се закова пред него с учтив поклон, със смехотворна изисканост. Мадмоазел беше изненадана. Мадмоазел беше разбрала поканата, ала не се решаваше. Той я хвана за китката и лекичко я повлече. Момичето не се поколеба и с два скока се намериха наред танцовата площадка. Раздаде се въодушевено изревяване; после — напрегнато мълчание.

Двойката започна с известна сдържаност, малко сковано. Веднага след това влязоха в необуздаността на ритъма, в резките кълчения, в най-неподозиранията завъртания и потрепвания. Чу се едно „оле!“, издадено сякаш при удар с камшик. От групичка младежи, които се намираха близо до тезгяха, се понесе игриво пляскане, като при самбра, на часа пригодно за ритъма на буги. Народът все по-силно крещеше и подвикваше. Беше едно гърчеливо и разнищващо кресчендо, което объркваше духовете, по невъобразим начин предизвикваше и съгласуваше викове, пляскане, ръкомахания. Изключено бе да останат мирни, безучастни. Беше невъзможно да не сторят и някоя глупост, някоя детинщина, някоя дивотия. Спомням си, че един дебел мъж около петдесетте, с коса, остригана до голо, ей така без причина, започна да удря жена си по лицето. И че едно момиче, застанало на пръсти до танцовата площадка, си изу общата и почна да барабани с токове по цимента. Аз самият изпих пет-шест джина, без даже да усетя, че ги пия. Какво безумие, Паулинито!

После изведнъж целият този народ заля танцовата площадка. Хванаха се по двойки — дори момиче с момиче — и започна един кански танец. Въртяха се като в нервнен припадък, като пощурели, блъскайки и удряйки се, съвсем замаяни. Аз успях да видя как французойчето и шофьорът избягаха към плажа, като се възползваха от объркването, което сякаш никога нямаше да свърши.

Най-сетне оркестърът спря. Тълпата танцуващи полека-лека се успокояваше. Спокойствие, отпадналост, унес завладяха целия навес. Сякаш нещо живо и туптящо, някое огромно чудовище бе умряло.

Привидно всичко се беше уталожило. Оркестърът изсвири три или четири мелодични, бавни пиеси, невзрачни и сладникави, които се изиграха машинално, без всякакво въодушевление, на ръба на летаргията. После дойде тангото. Да, много добре си спомням, че беше

сивичко и вдървено танго, жалко подобие на танго, което предъвкваха в онези мигове. Та по средата на тангото, като мимоходом изпълни туша, Силвино заби стрелата на своя тромпет. Бе както предишния път, един безконечен вопъл, който накара всички присъстващи да настръхнат и да се разтреперят, но затова пък не завърши със свличане по надолнището на доволството, на веселото врътване. Тромпетът на Силвино отново беше пуснал в ход бугито, повличайки подире му и другите музиканти от квартет „Зелено море“, като възвърна на всички страстта, безумието на ритъма, почувствувани малко преди това.

Напразно. Защото, както вече ти разправих, той се смъкна от подиума, прекоси пространството под навеса и бавно, навярно със стъпка на лунатик, тръгна към морето. Ще повярваш ли, Паулинито, ако ти кажа, че макар разумно беше да се очаква да спре, щом стигне до водата, аз предусетих, че ще продължи? Та продължи, Паулинито. Продължи, и то със същата стъпка, без никакво колебание. Чак когато водата му беше стигнала до средата на бедрата навярно се е почувствувал като уловен и се препъна. Ала продължи навътре в морето. Продължи, като не преставаше да свири и без да откъсва погледа си от момичето, което плуваше все още много далече. (Ей, Паулинито, а как само свири един тромпет над морето! Звучите достигат до теб на пресекулки, като търкулнати песни, които на игра се хвърлят пряко водната повърхност. Няма охо, а шепнене, едно живо шепнене, подобно на аквариум с мънички сребристи рибки.)

И тъй, на Силвино водата му стигаше до гърдите, а той продължи. Продължи и вече не разбирахме как се движеше по посока на момичето, без да свие, без да залитне, без мелодията на тромпета му да се издаде, да допусне някакъв фалш. Продължи, Паулинито. Продължи и всички видяхме как леко подскочи, за да, избегне една вълничка, която заплашваше да го залее, а после изчезна, без да маха, без всякаква преструвка. Тромпетът проблесна за няколко секунди над водата и потъна, завъртайки се като кораб в своето последно пътуване. Някои твърдяха, че са чули бълбукане, нещо средно между ужасяващо и шутовско бълбукане на побеснели ноти, които изплават на повърхността. Това вече ми прилича на измислица и въобразяване. Естествено, може да е било така.

Останалото знаеш и няма защо да го повтарям. Мисля даже, че няма да сторя добре, ако се върна върху подробности от Силвино като

труп. Имала е смисъл онази сбирка празни шишенца от емулсия Скот в яслата на изоставената конюшня във „Виля Ховита“.

Очаквам, приятелю мой, ако не съм дал ценни сведения за твоята наука — имам пред вид първата част на случая, — то поне да съм те позабавлявал. Сигурно щеше да го вземеш на сериозно, и то съвсем сериозно, ако беше очевиден на цялата тази бъркотия.

И както казахме: за друг път остава светската хроника.

Екс-корде, Лукас^[7].

---

[1] Град в Испания, столица на едноименна област. — Б.пр. ↑

[2] Глоуб-тротър (англ.) — човек, който обикаля смета. — Б.пр. ↑

[3] Канотиер (фр.) — шапка с тясна, права периферия и плоско дъно, характерна за тридесетте години на века. — Б.пр. ↑

[4] Ригодон (фр.) — старинен дворцов танц. — Б.пр. ↑

[5] Лансеро (исп.) — копиеносец. — Б.пр. ↑

[6] Пасодобле (исп.) — маршова музика в такт 4/4. — Б.пр. ↑

[7] От сърце, Лукас. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.